
Avgust Žigon / Fr. Levstik in J. Krajec: 7 pisem

zbledele korenine se bodo polagoma nižale k meni, objele me, prepregle, srkale me ter me dvigale v svetlobo.

Jaz bom krizantemin cvet ali zelena trava.

In nihče ne bo v meni spoznal nekdanje slike mojega zunanjega jaza

in v dišavah, v barvah, mojih nekdanjih obupov ter ekstaz.

Polagoma, polagoma se novi atomi nasedejo v moje telo.

Skozi rahle grude mi bo zadnja na zemljo prisesana misel spuhnila po steblih, skozi mokre liste k zelencžoltim lučim na polnočnem firmamentu,

se širila kakor pahljača na vse strani in se pretopila z vašo mislijo v celoto.

Jaz bom prenehal biti —

za dolge, neizmerno dolge dobe.

Kar sedaj mislim, bo misel vaših razpepeljenih teles.

Nešteto duhov bo moj duh.

Jaz bom jaz sam in vsi.

Moji atomi se bodo polagoma združili váme.

Avgust Žigon

Fr. Levstik in J. Krajec: 7 pisem

(4 Levstikova, 3 Krajčeva.¹)

1.

Prijatelj dragi!

V Ljubljani 11/11 878.

Včeraj sem po naključji slišal, da namérjate Vi na svitlo dati boljše slovenske pisatelje ter mej njimi tudi Preširnové poezije. Tega Vam jaz ne bi svétoval, ker utegnete zabresti v neprijétne zadrege, če to storíte; kajti dr. Preširen je bil za svoja dédiča postavil svojih dvoje otrók: Franca in Ernestino. Besede njegove v opórski slovó takó: «Vermögen besitze ich ohnediess keines;

¹ Janez Krajec, bivši tiskarnar in zaslužni založnik slovenski (* 10./5. 1843. v Ljubljani, † 26./9. 1921. v Novem mestu), se je izučil tiskarstva pri Rozaliji Eger (prejel je svoj «oprostilni list», po takratnem še kot «Johann Kreuz», s podpisom Antona Kleina, 13./4. 1861., pa si je ime kesneje pravilno uslovenil po Levstikovem vplivu). Po izučitvi je vstopil v Blaznikovo tiskarno, ki jo je po lastnikovi smrti (Jožef Blaznik † 23./6. 1872.) vodil kot faktor malo-dane do svoje preselitve v Novo mesto. Tam je bil namreč kupil tiskarno Bob-novo, jo prevzel sam leta 1876. ter jo vodil 25 let, dokler je ni prodal leta 1901. Tiskovnemu društvu v Ljubljani. (Ob smrti njegovi: kratek nekrolog o sim-patični osebnosti in neumorno delavnem možu, ki je bil «pred leti močna opora

607 sollte aber doch etwas zurückbleiben, so sollen dasselbe die zwei Kinder beerben, welche ich mit einer sichern Jelovšek in Laibach habe.» Sin je umrl, Ernestina še živi v Mariboru; ona je Martina stavca séstrina in Preširnova hči. Pokojni Blaznik Prešernovim poezijam nij bil založnik, nego samo tiskar ob Preširnovih troških, in zato je bil po smrti dr. Preširna od sebe dal račun o tej stvári, ter dr. Rudolf, ki je bil za kuratorja Preširnovima sirotama, bil je od Blaznika v imeni Preširnovih otrók prejél 130 gld. za Preširnovce poezije, kolikor je bilo do tedaj razprodanih; sebi je bil [Blaznik] samo svoje tiskovne in razprodajálne troške uračunil; a založniška | pravica se mu nikdar nij bila prodala. Da je potem O. Wagner bil od Blaznika dobil Preširnovce poezije ter jih tudi natisnil, tega so bile posebne razmere krive. Blaznik namreč nij bil pretenák človek in za Preširnovce posmrtné svojce se tedaj nihče nij pčtezal; a vrhu vsega tega niti v Blaznikovih niti v O. Wagnerjevih knjigah nikjer ni vpisano, da je Blaznik založno pravico kdaj imel ali da jo je komu prodal, niti Wagnerjeve knjige ne govoré, da je ta od Blaznika bil kdaj kupil založništvo Preširnovih pesnij; samo neko (bajè) Wagnerjevo pismo se je bilo našlo, ki je o tem govorilo.

Poleg tega je tudi to, da Preširnova hči Ernestina zdaj misli sama svojega očeta pesni dati na svítlo ter ima v to namero tak materijál v rokah, kakoršnega nema nihče drug: nove, do zdaj še nenatisnene pésni in zeló zanimljive podatke iz njegovega življenja ter važna pisma, česar zopet nema nihče drug. Vse to je uže tako pripravljeno, da se skôraj začne natiskavati. Niti nij pozabiti, da je ta uboga sirota zdaj sama na svétu, ker jej je odmrla tudi mati, in se hráni ob délu svojih rok. Trpela in stradala je, od kar so jej pokopali očéta, in dolgo je na Dunaji hranila svojo oslepélo mater s trdom in delom svojih rok. Uže vsa se veselé drobtinice, ki je čaka iz Preširnovih poezij. Kolikor Vas | jaz poznam, ne verujem, da bi Vi hoteli tej ubožici to skopo

slovenske književnosti», v Slov. Narodu 1921, št. 218, str. 4. Obsmrtni list: Slovenski Narod 1921, št. 217; Slovenec 1921, št. 219). — Z Levstikom sta si bila znanca in prijatelja že v Ljubljani; dopisovanje pa datira šele iz novomeške dobe Krajčeve: listi sezajo od 11./11. 1878. na Levstikovi, pa do 3./10. 1887. na Krajčevi strani, torej tik do same Levstikove smrti († 16./11. 1887.), iz česar se pač dá sklepati, da se nam je gotovoda nekaj Levstikovih dopisov pogubilo. Originale srečno ohranjenih, tu objavljenih štirih pisem Levstikovih sta nam rešila in hranita brata g. dr. Pavel Krajec, zdravnik v Ljubljani, ki se mu moram iskreno zahvaliti za podatke in dovolitev objave, in pa g. Janko Krajec, profesor v Novem mestu; Krajčeve liste pa je pridobila licejska knjižnica v Ljubljani.

Avgust Žigon / Fr. Levstik in J. Krajec: 7 pisem

skórnjico kruha iz rok trgati, ako bi jo tudi mogli; a svojih pravic bode branila, ker so jej prijatelji pridobili slovečega doktorja, ki je o njenih pravicah uže spisal »promemorijo«, katere dober prepis imam tudi jaz v rokah. Kar sem Vam zatorej poprej govoril o Blazniku in o Wagnerju, to vem vse iz uradnih pisem.

Kar se tiče mojih pésnij, bodi Vam na znanje, da jih uže davno popravljam, ter jih mislim sam dati zeló p o m n o ž e n e na dán.

Pripročáje se Vam ostajem

Vaš

stari prijatelj

Levstik

2.

Preblagorodni gospod!

Naznanjam Vam, da Vas želi [v]Vaš stareji brat obiskati. Na vsak način hoče sam z Vami govoriti. Svetoval sim mu, naj nikar ne hodi, brez da bi Vam poprej ne naznanil; ker ni znan po Ljubljani, bi mu bilo težavniše, Vas najti. Ponudil sim se mu, da Vam jaz pišem, kar mu je bilo po volji, in me je zato prosil. Prišel bo četrtek 29. sept. zvečer z mešanim vlakom, in Vas lepo prosi, da ga blagovolite na kclodvoru počakati.

Priporoča se Vam visokim štovanjem

Vaš častitelj in prijatelj

Novomesto 25/sept. 1881

JKrajec

*

Blagorodni Gospod!

Res pozno, ker sem do zdaj imel vedno obilo posla z »Ljubljanskim Zvonom«, Vam se zahvaljujem o Vašem zadnjem pismu, v katerem ste mi povedali, da moj brat hoče priti v Ljubljano. Kakor Vam je menda uže znano, prišel je bil res in pripovedoval, da z Vami često govori; s kratka, zeló Vas je hvalil. Včeraj sem pisal tudi Prěčinskemu bratu Janezu, ki še vedno toži, da je bolán.

Prosim Vas, da mi oprostíte, ako o tej priliki v misel vzamem neko stvar, katera se dostaje samó posla. Morda se opomínate, da sem o nekej priliki, kadar ste bili v Ljubljani, Vam rekel, da naša knjižnica nekaterih dolžnih izvodov (eksemplarov) pogreša iz Vaše tiskarne. Ti dolžni izvodi so: 1) P o z n i k, Poklic in naloga notarja; 2) Sattner P. Hugolin, Cerkevne pesni I.; 3) Pridni Janezek in hudobni Mihec, poslovenil P. Flcrentin Hrovat. — Knjižnici je dolžnost,² vedno skrbeti, da se bode v njej pozneje

² Rokopis: dolžnost,

Avgust Žigon / Pr. Lovšnik in J. Krajec: 7. pismo

nahajalo vse, kar je kde na Slovenskem, | ter še posebno, kar je na Kranjskem prišlo knjig na svitlo, in tudi Vašej tiskarni je na čast, ako se kde vse njč knjige nahajajo zbrane od prve do zadnje. Zatorej Vas uljudno prosim, da blagovolite knjižnici te pogrešane knjige dočlati.

Želeč Vam veselih praznikov in srečnega novega léta ostajem
Vaš stari prijatelj
V Ljubljani 24. grudnia 1881. Fr. Levstik.

3.

Visoko spoštov. blagor. gospodi!

V prvo se lepo zahvaljujem za prijazni svet, kterega ste mi po gosp. Novaku dali.³ — Dobro mi je vse razjasnil. Theatrum mislim skoraj opustiti; se vé, s to mislijo popustiti moram tudi kamnotiskarno, ker potem nimam dovelj opravka. Bodem pa tiskarno potem bolje uredil in razširil. — Po izgledu nemške »Universal-Bibliothek« nameravam prav ceno zvezke izdajati, in s Čebelico začeti, ktero ste mi priporočali, brez popravc, razun se vé nove pisave. — Ko boste začetek in osnovo videli, bom Vas večkrat za kaj poprašal in prosil, in upam, da mi Vaše stare prijateljske postrežljivosti ne boste odrekli. — Ker pride moj bratranec Rajko Perušek zdaj na tukajšnjo gimnazijo, bo lahko nadzoroval to stvar, de [v] kako neprilичnost ne zabredem. —

V drugo pa pridem v imenu Vaše sestre z neko prošnjo, ktero sim nameraval Vam ustⁿⁱl^{no} izporočiti; ali ker sim za poznejši čas odložil ~~moj~~ prihod v Ljublj., Vam zaradi nujnosti pišem, ker že pred dolgo časom sim ji pisati obljubil. — Naj Vam smem povedati, kakor mi je ravno na jeziku: | Vaša sestra je dobra, menda le predobra revica, in zato se ji prav tesno godi. Pri mlajšem bratu je, in dela le za pičlo hrano, in ga ne dobi ne solda za kake druge potrebščine. — Nekaj denarjev, ki jih premore, ima pri nekem kmetu na posojilu, in iz obresti si je lahko kdaj kaj kupovala; a tisti kmet je v jeseni še pogorel, in sedaj ne more nič obresti dobivati, ker ni kje vzeti. Ker je slabe telesne moči in šibka, kakor kaka mestna gospica, si tudi z obilnejim trudom ne more nič posebej prislužiti. —

* Znani prijatelj Levstikov Jože Novak; * 25./12. 1833. v Podbrezju na Gorenjskem (prim.: Fr. Levce, Levstikovi zbrani spisi I, 304), ord. 26./7. 1859. v Ljubljani; † 11./11. 1883. v Kočevju, kjer je služboval kot župnik in dekan že od leta 1871. (Pred njim tam dekan Matija Štrucelj, od leta 1830. spet dekan, v Timovem pri Bistrici, kjer je umrl isto leto kakor v Kočevju Jože Novak: 5./2. 1883.)

Naj Vam smem, blag. gospod, to uljudno njeno prošnjo iz pravega prepričanja prav toplo priporočati in prositi, ako bi ji s kaki[mi]⁴ krajcarji utrpeli pomagati. | Zagotavljam Vas njene posebne hvaležnosti, kakor tudi tega, da jo je le posebna sila do prošnje primorala; tudi Vas prosi, naj zarad njene nadlege Vaša bratovska ljubezen in nagnjenost se ne zmanjša. — Lahko jej po meni ali pa po g. župniku⁵ kaj pošljete, brez da bi brata vedila, če bi Vam tako ljubše bilo.

S posebnim spoštovanjem se Vam priklanja in Vas prijateljsko pozdravlja

V Novem mestu 30. julija 1882

JKraj(ec)||

*

V Ljubljani 7/8 1882.

Blagorodni gospod in dragi prijatelj!

Uljudno Vas prosim najprvo, da mi oprostite, ker Vam toliko časa nésem odgovoril k Vašem[u] poprejšnjemu listu. Prejél sem po Vašej prijaznosti od brata Matije klobase in drugo mesenino, o čemer bodi zahvala Vam in bratu.

Zdaj obenem s tem pismom po nakaznici pošiljam 5 gld., ter Vas prosim, da jih blagovoljno izročite mojej sestri Micki.

Kar se dostaje Valvasorjeve knjige «Theatrum mortis humanae», povedal sem uže g. Novaku svoje misli. Jaz Vam bi res tega déla ne svétoval, ker je vsa stvar | jako zastaréla. Troškov bi z njo bilo mnogo, a upanje kakovega dobička malo. Podobe se uže ne skladajo z mislimi naših dob; vérzi so latinski in poleg tega tudi na nemški jezik preloženi, a kakšen je nemški prevod! Nemec bi jih imenoval «Bänkelsängerei!» Da bi jih dali preložiti na slovénščino, po mojej sodbi nikakor ne kaže, ker je premalo⁶ vsebíne, premalo duhá v njih, kar v latinščini še nekakó zakriva lepi jezik, a v slovenščini bi tega ne bilo; kajti véste samí, kakó Slovéní denes prelagajo, izlásti najéti Slovéní! Taka je moja sodba o tej stvári bila takój iz početka, a bál sem se Vam o njej pisati, ker sem se opómenil, da je vse odsvétovalo, in mej témi sem bil jaz tudi, | začeti iz nova dajati na svítlo Valvasorjevo knjigo «Ehre des Herzogthums Krain», a vendar ima Vaša nova izdaja srečen uspeh. Kar se dostaje knjige «Theatrum», naj se premisli tudi to, da bi ne ustrezala ni kmetu ni gospodu, ker bi se

⁴ Rokopis: kaki

⁵ Rokopis: zupniku

⁶ Rokopis: premolo

kmetu zdela predraga, a gospodu preneumna; ali če jo daste preložiti na slovenski jezik, potem bi jej pot zaprli mej Nemce, in tudi bi Vam utegnili oponašati, da to délo né č i s t o Valvasorjevo, katero je bilo samó nemško in latinsko.

Vse drugo je, kar se dostaje «Čebelice», katero bi Vam res preporočal. Vrh tega se tudi poprimite misli, zbrati in zopet natisniti povesti in druge spise Andrejčkovega Jožeta (Podmílščaka). Rastreseni so izlasti po knjigah sv. Mohorja, po «Glasniki», po «Besédniki» in morda še kd drugód. Bilo bi vsega vkupe dobrih 5 zvezkov, morebiti še več; kajti še mnogo sem jih našel potem, od kar sem z g. Novakom o njih govoril. Dogovoriti bi se bilo najprvo z rodovíno pokojnega Podmílščaka, da bi se od njé dobila pravíca, ta déla ponatisniti, in jaz ménim, da se to ne bi smélo dolgo odkladati, ker se je z «Ljubljanskim Zvonom» vred porodila neka do zdaj mej Slovéní še neznana hlastéžnost po dobički iz natisnenih knjig mrtvih pisateljev. Ivan Tomšič na pr. zopet izdaje [B] Ciglerjevo povést «Sreča v Nesreči», katero imenujo tudi «Francè Svetín», ter «Zvonova» družba (Levec, Janko Krsnik in dr. Starè) kupíla je za ubogih 50 gld. od Jurčičevega brata pravíco, da sme tega pokojnega pisatelja knjige dajati zopet na svitlo. Sreča je, || da jim Andrejčkov Jože do zdaj še né prišel na misel. A prosim Vas, da o tem zdaj še nikomur ne povéste, kar Vam pišem o «Zvonovcih».

Andrejčkov Jože je posebno izboren pripovedoválec, brez dvojbe prvi za Jurčičem, le premalo gospodskega vkusa ima časi, a domišljávcst posebno velíko, in pripovedovati zna takó prijetno, kakor malo kdó. Izdaja njegovih knjig bi Vam obétala več in lepšega dobička, nego li «Tisoč in ena noč.» Jezik bi res bilo treba tu ter tam časi popraviti. Na pr. on piše: b u k á l, k á l i, f., der Buchenbaum, kar ne more veljati, in še drugih stvaríj take vrste ima; a to vse vkupe so malénkosti. Če se mislite Podmílščaka prijéti, prosim, da molčíte, ker bi drugače utegnili «Zvonovci» o tem zvédeti in Vas prehitéti; molčíte, a délajte!

597 Martin Jelovščak uže menda zópet néma službe, kakor slišim. Jako čuden človek je. Sam ne vém, kakšen konec ga čaka.

Oprostíte mi, da Vam toliko časa nésem bil odgovoril, ter vzprímite od mene prísrčno hvalo, da se toliko trudíte z ljudmí moje rodbine. Lepo Vas pozdravljam

Vaš stari prijatelj Levstik

4.

J. KRAJEC

TISKARNA IN BUKVARNA
NOVOMESTO.

Velecenjeni gospod in prijatelj!

Tu Vam pošilja Vaš brat Matija nekaj grojzdja v znamenje posebne hvaležnosti; lepo se zahvaljuje za pošiljatev po g. Pernatu. Ravno je bil tu pri meni in toži, da neprestana mokrota bo vse končala. Jako lepo in cbilo je vsega bilo pričakovati; zgodnjih pridelkov je tudi, a sedaj pa vse gnjije; zelje je rešil s tem, da ga je takoj za kisljino zrezal, krompir^zni moč iz zemlje dobiti v tej mokroti in gnjije, tako korenje, repa i. dr. Da je grojzdje najboljše kislo, se boste lahko prepričali, in to vsled bolezni na trti. | trtno perje namreč spodaj kosmato postane in zgodaj odpade, vsled tega ne more zoreti in sladko postati.

Zaradi prodaje domačije sim mu na drobno [v]Vaš svēt in željo razložil in raztolmačil, in je [le] sam tudi mnenja, le pod posebno dobrimi pogoji prodati, ako bi prilika bila, in tudi tedaj je obljubil se z Vami poprej posvetovati. — Povdarjal sim mu ^{Langer}posebno, da v slučaju, če bi iz Langerjevega posestva tovarno napravili, iz katerega edinega namena je nemec tudi kupil, bi sosedna posestva veliko več vredna postala, ker bi se potem živež brez truda blizo dobro prodal i. t. d. |

Pravico do spisov A[n]drejčkovega Jožeta sim si pridobil od brata pisateljovega, od strani Mohorovega društva pričakujem odgovora. — Zaradi životopisa, ki bi se, kakor spodobno, spisom pridjal, obrnil sim se do g. Kos^a, učitelja v Krašnji, kjer brat njegov prebiva, da bi mi potrebne date pozvedel. Odgovoril mi je, da ima on životopis že dolgo napravljen, in ga je nameraval «Zvonu» dati, in ga sedaj g. Cimperman pregleduje. Memo^{grede} tudi omeni, da piše biografijo Andr. J. tudi neki Jereb v Trstu (Menda tisti J. | Jakob Jereb, | ki je bil nekda uradnik pri banki Sloveniji. — Tedaj mislim od Kosa^a Cimperman dovelj dobro uredjen životopis dobiti, če le ne bo predolg, in mu nameravam predlagati, naj mi pusti v tem slučaju spis skrajšati, in naj ga Zvonu obširnejšega dá. —

Tudi sim pisal g. Vilhar, naj mi dovoli tiskati skupne pesni Miroslava V. | Ker so tako raztresene, in marsikomu veliko nezanih, mislim, da bi ne bilo napačno jih ponatisniti?

Mislim, da si[m] Vam povedal, da nameravam različne take spise tiskati v obliki «Universal-Bibliothek von Filip Reclam—

Leipzig)? Kolektivni naslov nameravam napraviti «Občna biblioteka» — ali bi boljše bilo «Občna knjižnica»?

Če bi Vam, veleučeni gospod, poleg preobilnih opravkov vendar mogoče bilo, mi o tem sedaj pred začetkom, še kakovi poduk dati, Vam bom iz srca hvaležen.

Konečno Vam poročam pozdravljenje vsih Vaših sorodnikov, ki se Vas vedno hvaležno spominjajo.

Priporočujem se Vam prijateljsko in posebnim spoštovanjem

V Novomestu 4. Okt. 1882.

JKrajec||

*

V Ljubljani 25/12 882

Blagorodni Gospod! Kaj dela Andrejčkov Jože? Da ste si pridobili pravico od njega brata, povedali ste mi v zadnjem listu, h kateremu Vam stóprav dñenes odgovarjam, kar mi oprcstite, ker je zdaj dan zeló kratek a posla vedno obilo. A kakó ste naredili z družbo sv. Mohorja? Ako je Podmiljščakov životopis iz roke ónega Jereba, ki je nekđaj služil banki «Sloveniji,» ne more biti posebno dober, niti od Kosa jaz ne bi se nádejal posebnemu delu, ker ti možje mogó jedva razuméti, kde ima Podmiljščak svojo tehtovitost a kde svoje hibe. Vender, kakor je, tako bodi, ker zdaj si uže né lahko pomoči, kakor jaz ménim. Kar se do|staje Vilharja, pazíte se ga, da se Vam ne bi kakó v čem zadólžil, ker potem ne dobodete peneza iz njega, kajti ves je, kakor je bil njega pokojni otec Miroslav in vrhu tega tudi vedno potreben obilih novcev. Bodite modri! Skupni náslov nam. Universal-Bibliothek» bi po mojem bil najboljši: o b č i z b o r n i k, kakor so uže stari Sloveni zvali take zbirke. Še dostavljam, da bi Miroslava Vilharja nekatere pesni in tudi igre bilo⁷ res vredno zopet natisniti, a ne vseh, na pr. «Žábjanek» ne, niti ne vseh iger. «Jamsko Ivanko» bi menda bilo treba zeló popraviti.

Prosim Vas, pozdravite moje ljudi, če koga vidite. Zahvaljam se Vam o trudu, ki ga vedno imate z menój in z mojim bratom in sè sestro, zdaj s kakim pošiljanjem, na pr. z grozđjem, zdaj s dopisi itd., ter Vam želím veselih praznikov in srečnega novega léta, in Vas lepo pozdravljam

Vaš

stari prijatelj

Levstik

⁷ Rokopis: bil[e]o